

Innledning til diskusjon om eventuell utvidelse av Veteranbegrepet – SIOPS syn

Fokus på temaet ble satt av FSJ som gikk ut i «F» 20. mai 2021 og sa «For meg er veteraner alle som har tjenestegjort for Forsvaret, både utenlands og i Norge.» <https://forsvaretsforum.no/politikk-veteraner/forsvarssjefen-vil-ha-utvidet-veteranbegrep--helt-enig-sier-generalsekretaeren-i-nvio/200622>. Han fikk her støtte av bl.a. NVIO.

FMIN tok saken opp i møte med Veteranorganisasjonene 14. januar og 16. juni 2021, og han ble intervjuet i «F» i mai 2021 i saken. Forrige FMIN uttalte tydelig i møtene at han ikke ville engasjere seg i saken før veteranorganisasjonene fremmet en samlet og felles anbefaling i saken. Videre sa forrige FMIN på møtet i juni 2021, at han ikke ønsket å komme i en posisjon hvor de tradisjonelle INTOPS-veteranene står på den ene side, og alle de andre står på motsatt side. FMIN uttrykte da videre at alt vi har fått til for INTOPS veteranene siste 10 år, ikke måtte rokkes ved. Videre, at han ikke ønsker en situasjon hvor dagens INTOPS-veteraner får svekket fokus og oppfølging, og at denne gruppens rettigheter iht dagens lover og forskrifter ikke må svekkes.

FSJ besøkte SIOPS 5. juli 2021. På møtet nevnte han igjen sitt syn som referert over om at alle som har vært ansatt i Forsvaret bør falle innunder veteranbegrepet i hans øyne. Men han var også tydelig på at «INTOPS Veteranene» har en egen posisjon ift rettigheter og regelverk om erstatnings- og kompensasjonsregler, og at dette ikke må svekkes ved en eventuell utvidelse av veteranbegrepet.

Generalsekretær NVIO kom med et utspill overfor NROF, VmV og SIOPS 24. juni 2021, hvor han innkalte til diskusjonsmøte 24/8-21. På møtet deltok Gs fra NVIO, NROF og SIOPS. Generelle syn ble utvekslet, og flere møter ble gjennomført mellom de fire generalsekretærene høst og vinter 2021.

På denne bakgrunn fikk styremedlemmer i SIOPS tilsendt et orienterende notat fra administrasjonen i saken pr E-post 20/8-21. En generell diskusjon om en utvidelse av hvem som skal falle innunder begrepet «**Veteraner**», baserer seg på et ønske fra flere hold om også å anerkjenne alle andre som har tjenestegjort i Forsvaret, og som i dag faller utenfor Veteranbegrepet.

Dagens veteranbegrep og posisjon i samfunnet – en utvidelse?

For SIOPS er rettighetene til de som blir skadet som følge av tjenesten i INTOPS svært viktig, og rettighetsinstituttet for skadde må ikke bli svekket i fremtiden. Erstatnings- og kompensasjonsregelverket bruker ikke begrepet «Veteran» i sine juridiske formuleringer, og ordet «Veteran» står derfor ikke å lese i lov eller forskrifter knyttet til dette regelverket. De juridiske formuleringer stiller krav til at soldaten har INTOPS-tjeneste, og psykisk eller fysisk skade som har oppstått som følge av tjenesten (årsakssammenheng). Dette er sjekket ut med advokat Pan Farmakis.

Administrasjonen og styret er opptatt av at en eventuell utvidelse av veteranbegrepet til å inkludere «alle som har tjenestegjort i Forsvaret – både ute og hjemme», ikke må føre til en svekkelse av ivaretagelsen av skadde INTOPS-veteraner og deres rettigheter. SIOPS fokus er på de som blir skadet, enten fysisk eller psykisk, og de av våre veteraner som trenger hjelp. Det må ikke utvannes.

SIOPS er derfor avhengig av et fortsatt rendyrket fokus på de veteranene som har utfordringer etter tjenesten ute. Den første veteranmeldingen i 2009, regjeringens handlingsplan (HP) for ivaretagelse av veteraner i 2011, oppfølgingsplanen i 2014, og den siste veteranmeldingen i

2020 har alle omhandlet veteranoppfølging av INTOPS veteranene. Det er et viktig og riktig perspektiv.

Samtidig ligger det i tiden et ønske hos mange om å utvide veteranbegrepet, for å anerkjenne alle de andre som har tjenestegjort i Forsvaret. Dog sier flere, FSJ og FMIN inkludert, at dette ikke må rukke ved dagens INTOPS veteraner, og deres særegne posisjon og regelverk for å sikre deres rettigheter ved skader.

På møtet 24/8-21 med NROF og NVIO var vi enige om at en eventuell utvidelse av veteranbegrepet til å omfatte flere enn dagens INTOPS veteraner, ikke må gi den nye gruppen rettigheter og privilegier som for INTOPS veteranene. Dette er en enighet vi har tatt med oss i hele prosessen, og ligger også i bunnen av det forslaget vi fremmer i fellesskap for en utvidelse av veteranbegrepet. Det er større grad av anerkjennelse vi har hatt fokus på, og uten at det skal gi økte rettigheter eller privilegier.

Hvilke operasjoner skal inngå under paraplyen «internasjonale operasjoner»?

Diskusjon om hvilke typer operasjoner som skal falle innunder begrepet «INTOPS», er også noe som det har vært satt søkelys på. Det oppstår over tid nye former for militære operasjoner som Norge deltar i, men som ikke er definert til å falle innenfor INTOPS begrepet. Det inkluderer bl.a. «NATO Enhanced Force Presence» (EFP), «Baltic Air Policing» (BAP), «Iceland Air Policing» (IAP) og deltakelse i «Standing NATO Maritime Groups» (SNMG). Disse operasjonene bør etter manges syn falle innunder definisjonen om INTOPS. Det er imidlertid Forsvaret og FD som bestemmer hvilke typer operasjoner som faller innunder INTOPS begrepet, og SIOPS har tidligere tradisjonelt ikke engasjert seg spesielt i dette.

I forslaget som fremlegges som innspill til prosessen i FD og i Forsvaret knyttet til en eventuell utvidelse av veteranbegrepet, har vi valgt å ikke ta konkret stilling til dette spørsmålet. Vi har henvist til at det er Forsvaret og FD som må beslutte dette. Dog finner vi det ikke urimelig at flere av de nevnte operasjonene bør kunne falle innunder INTOPS begrepet i fremtiden.

Avslutning

Diskusjonen knyttet til en eventuell utvidelse av Veteranbegrepet er en trend i tiden som veldig mange er opptatt av. For flere er debatten følsom, og endringer kan få utilsiktede konsekvenser for våre skadde veteraner dersom dagens sikkerhetsnett med rettigheter for denne gruppen blir utvannet over tid. Derfor har saken vært behandlet på flere styremøter i 2021/2022, og derfor fremlegges forslaget til SIOPS landsmøte for debatt og votering. Det er en ryddig og viktig demokratisk prosess i et komplisert spørsmål hvor det foreligger mange ulike syn.

Forslaget som er til behandling betyr konkret at de som i dag faller utenfor veteranbegrepet, vil i fremtiden komme innunder begrepet «Veteran» når det gjelder anerkjennelse for sin deltakelse i nasjonale operasjoner/ tilstedeværelse, for NATO operasjoner innenfor NATOs område, eller annen type internasjonal innsats. Forslaget har helt marginale økonomiske konsekvenser, og det vil ikke rukke med dagens INTOPS regelverk. Gruppen foreslår heller ikke å inkludere flere operasjoner/type innsats som puttes innunder INTOPS begrepet enn hva vi har i dag.

Forslag fra generalsekretær i NVIO, NROF, VmV og SIOPS om saksinnspill ifm mulig utvidelse av veteranbegrepet – godkjent av SIOPS styre 16. februar og 30. mars 2022

1. Bakgrunn

«For meg er veteraner alle som har tjenestegjort for Forsvaret, både utenlands og i Norge,» sa forsvarssjefen 20 mai 2021.

I det halvårlege møtet med forsvarsministeren juni 2021, ba FMIN at veteranorganisasjonene skrev ned problemformuleringer som beskriver problemstillingen. Skrivet videre tar utgangspunkt i dette.

2. Dagens modell

	FN-ops	NATO-ops utenfor NATO ansvarsområde	NATO-ops innenfor NATO ansvarsområde	Koalisjonsoperasjoner	Nasjonale operasjoner
Anerkjennelse	FN-medalje Nasjonal operasjonsmedalje	NATO-medalje Nasjonal operasjonsmedalje	Vernedyktighetsmedalje	FN/NATO/Koalisjonsmedalje Nasjonal operasjonsmedalje	Vernedyktighetsmedalje
Veteranstatus	Ja	Ja	Ja, etter St. meld. nr 34 (2008-09) Nei, etter Meld. St. nr 15 (2019-20)	Ja	Ja, etter St. meld. nr 34 (2008-09) Nei, etter Meld. St. nr 15 (2019-20)

3. Definisjonsmakt

Før vi kommer inn på avgrensninger av oppgaven er det viktig å ta med seg utgangspunktet for begrepet veteran og hvordan dette er definert. Det første spørsmålet som reiser seg, er hvem sitter på definisjonsmakten? Hvis det er politikerne må man ta utgangspunkt i to stortingsmeldinger som har definert veteranbegrepet ganske så forskjellig, og hvor det presiseres at definisjonen gjelder for den enkelte melding.

I St. meld. nr 34 (2008-2009), Fra vernepliktig til veteran, er følgende definisjon gitt:

«Veteraner forstås her som personell som på vegne av den norske stat har deltatt i en militær operasjon. Det er viktig å klargjøre betydningen av veteranbegrepet, for å sikre felles forståelse og anvendelse. Veteraner omfatter både militært og sivilt personell, og både stadig tjenestegjørende og de som har avsluttet sin tjeneste. Hovedgruppen av veteraner har sin erfaring fra en operasjon i utlandet. Den andre gruppen som faller inn under begrepet er personell som har deltatt eller vil delta i militære operasjoner på norsk territorium.»

Denne definisjonen støtter tydelig opp om forsvarssjefens utsagn. Alle som har deltatt i en militær operasjon enten det er i utlandet eller på norsk territorium er å beregne som veteraner.

Elleve år senere kom **Meld. St. nr. 15 (2019-2020)**, Også vi når det blir krevet, som gir denne definisjonen:

«Veteran» blir i meldingen gjennomgående brukt om personell som har deltatt i internasjonale operasjoner. Tradisjonelt brukes veteranbegrepet også om blant annet krigsseilere og soldater som deltok i andre verdenskrig, Tysklandsbrigaden og FN-operasjoner. Noen ser det slik at begrepet favner alle som har gjennomført militær førstegangstjeneste. Dette er i tråd med stortingsmelding nr. 34s handlingsplan og oppfølgingsplan.»

Meldingen har tatt inn at veteranbegrepet er koblet opp mot de som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner og henter fram forarbeidet til lovteksten i forsvarsloven. Internasjonale operasjoner er definert som:

«Begrepet omfatter i utgangspunktet enhver militær operasjon i utlandet som godkjennes av norske politiske myndigheter. Kjernen i en internasjonal operasjon er bruk av militære styrker i utlandet for å skape, bevare eller gjenopprette fred og stabilitet. Dette omfatter ikke forsvaret av Norge eller NATO-allierte. Definisjonen omfatter med andre ord ikke tjeneste som innebærer å forsvare Norge eller NATO-allierte. Såkalt framskutt nærvær er eksempel på virksomhet som ikke regnes som internasjonale operasjoner. NATO artikkel 5-operasjoner og andre militære operasjoner på territoriet til en NATO-stat er heller ikke en internasjonal operasjon etter forsvarsloven.»

3.1 Delkonklusjon definisjonsmakt

Definisjonen av begrepet veteran har endret seg vesentlig mellom de to refererte stortingsmeldingene, fra å omfatte alle som har tjenestegjort i en operasjon nasjonalt eller internasjonalt til å bli begrenset til de som faller inn under operasjonene som er definert som internasjonal operasjon. Begrunnelsen for, og vurderingene bak de vesentlige endringer i definisjonen av veteranbegrepet, fremkommer ikke i Meld.St. 15 (2019-2020).

4. Avgrensning

I dette arbeidet tar veteranorganisasjonene utgangspunkt i anerkjennelsesinstituttet og hvem som bør omfattes av begrepet veteran. Rettighetsinstituttet, ansettelsesforhold og -kontrakter er ikke en del av vurderingen.

5. De øvrige nordiske land og deres definisjon av veteranbegrepet

Ser vi på de øvrige land i Norden har alle forskjellige definisjoner på begrepet. Finland har den strengeste definisjonen der man må ha deltatt enten i Vinterkrigen eller Andre verdenskrig for å kunne kalle seg veteran. I Sverige blir alle som har tjenestegjort i Forsvaret gitt betegnelsen veteran, enten nasjonal veteran eller internasjonal veteran. Danmark inkluderer, i tillegg til det Norge definerer som internasjonale operasjoner, Enhanced Forward Presence, Baltic Air Policing og seiling med NATOs stående maritime styrker, men ikke Iceland Air Policing.

Danmark innførte i 2021 en ny medalje for anerkjennelse av internasjonal tjeneste. Denne skal gis til de som ikke tjenestegjør i den norske definisjonen av internasjonale operasjoner, og kan også gis til de som har tjeneste ved allierte hovedkvarter utenfor Danmark. Medaljens navn er *Forsvarets Medalje for International Tjeneste i Bronze*.

6. Forslag til anerkjennelsesinstitutt i Norge

	FN-ops	NATO-ops utenfor NATO ansvarsområde	NATO-ops innenfor NATO ansvarsområde	Koalisjonsoperasjoner	Nasjonale operasjoner
Anerkjennelse	FN-medalje Nasjonal operasjonsmedalje	NATO-medalje Nasjonal operasjonsmedalje	Vernedyktighetsmedalje Forsvarets internasjonale innsatsmedalje	FN/NATO/Koalisjonsmedalje Nasjonal operasjonsmedalje	Vernedyktighetsmedalje – bytter navn til Forsvarets nasjonale innsatsmedalje
Veteranstatus	Ja	Ja	Ja, etter St. meld. nr 34 (2008-09) Nei, etter Meld. St. nr 15 (2019-20) JA	Ja	Ja, etter St. meld. nr 34 (2008-09) Nei, etter Meld. St. nr 15 (2019-20) JA

I denne oversikten er det fire endringer, gjengitt i *kursiv*. For nasjonale operasjoner anbefales det å bytte navn på vernedyktighetsmedaljen til Forsvarets nasjonale innsatsmedalje og at man henter tilbake veterandefinisjonen fra stortingsmelding 34.

For NATO-operasjoner innenfor NATOs ansvarsområde anbefales det å etablere en felles Forsvarets internasjonale innsatsmedalje og at man henter veterandefinisjonen fra stortingsmelding 34.

Alle som har tjenestegjort for Norge blir veteraner, med følgende detaljering;

- **Veteraner fra internasjonale operasjoner**
- **Veteraner fra internasjonal innsats**
- **Veteraner fra nasjonal innsats**

Endringen gjør at Norge har en relativt lik tilnærming til veteranbegrepet som både Danmark og Sverige. Det kan komme endringer i Finland, da de ser at veteranpopulasjonen er på vei til å dø ut. Vi tror dette er med på å øke anseelsen til veteraner og det å ha gjennomført militær førstegangstjeneste generelt. Videre vil det støtte opp om markeringen av 8. mai som frigjørings- og veterandagen, der de som deltar i nasjonale operasjoner står opp for demokrati og frihet, på lik linje med de som er ute i en internasjonal operasjon eller en innsats innenfor NATOs operasjonsområde, - og alle kan kalle seg veteraner.

Større grad av anerkjennelse og inkludering av de med nasjonal tjeneste og de som i dag faller utenfor begrepet som INTOPS veteran, tror vi kan være viktig for mange. Forsvaret må bestemme hva som skal defineres som internasjonal operasjon og internasjonal innsats, men gruppen mener dette allerede er godt definert.

Når det gjelder kontrakter, vilkår og rettigheter er det viktig at Forsvaret i samarbeid med arbeidstaker-organisasjonene klarlegger dette på forhånd slik at man unngår en del av de utfordringene man har sett opp gjennom årene. Dette kan tydeliggjøres bedre av Forsvaret allerede før et oppdrag eller en innsats innledes.

Om en endring i anerkjennelsesinstituttet skal ha tilbakevirkende kraft er også noe Forsvaret må avgjøre.

De foreslåtte endringer vil ikke medføre noen økte kostnader, med er lite unntak om at det må lages en ny medalje som heter «Forsvarets internasjonale innsatsmedalje» og at selve diplomtet for vernedyktighetsmedaljen må omdøpes til «Forsvarets nasjonale innsatsmedalje».

De foreslåtte endringer medfører heller ingen endringer på det gjeldende INTOPS rettighetsinstitutt med erstatnings- og kompensasjonsordningene, noe som også har vært viktig for gruppen.

Forslag til vedtak:

Landsmøtet godkjenner at forslag til saksinnspill om utvidelse av veteranbegrepet fra generalsekretærene i NVIO, NROF, VmV og SIOPS, kan fremmes som felles saksinnspill til Forsvarsdepartementet og til Forsvarssjefen i samarbeid med de tre andre veteranorganisasjonene.

Det er også et ønske fra landsmøtet at man skal forsøke å få støtte for forslaget fra arbeidstakerorganisasjonene til personell i Forsvaret